MÜĞÜM ŞAH

USTADNAMƏ

PDFləşdirən: Gəcil Sayti
http://Gajil.20m.com

Ay həzarat, gəlin sizə söyləyim,
Dünya mənim üçün xalis ambarı.
Sən məni salıbsan Əyyub dərdinə,
Gəl elə dərdimə xalisam barı.

Dağıdıb nananı, oda gedərsən,
Gəl bəri deyərəm, o da gedərsən,
Pərim sən nə üçün oda gedərsən?
Od budu-sinəmdə xalis ambarı.

Eyvanını tikdiribsən qəlbidən,
Sərraf olan dürrü seçər qəlbidən,
Yaslanıbdı, daha çıxmaz qəlbidən,
Bu sınıq könlümdə xalis ambarı.

Meylimi bağladım yar ayağına,
Bayqu məskən saldı yar ayağına,
Abbas, əlin çatsa yar ayağına,
Döşən təmənna qıl xalisam barı.

Ustadlar ustadnaməni bir deməz, iki deyər, biz də deyək iki olsun, namərd saralıb solsun.

Qoç iyidi üç şey çəkər qabağa-
Biri sirdaş, biri yoldaş, yaxşı ad.
Bir doğru söz min yalandan yaxşıdı,
İnsaf deyil, mərdi sən namərdə sat.

Bədöy mənzilinə hər at yetirməz,
Nanəcibə öyüd versən götürməz,
Ölənə tək nişananı itirməz,
Yaxşı əsil, yaxşı nəsil, yaxşı zat.

Hüseyn sözün nə gizləyər, nə dana,
Nə yaranar, daha doğar nə də ana,
Göhər mətanını açma nadana,
Tök bazara, sərrafına yaxşı sat.

Ustadlar ustadnaməni üç deyər, biz də deyək üç ol sun, acgözün gözü doysun.

Öz dostunnan sınan könül, bitməyin layiq deyil.

Qədir bilməz kölgəsində yatmağın layiq deyil.
Bir səməndi saxlayasan ondan bədöy çıxmasa,
Onu dosta tə`rif edib, satmağın layiq deyil.

Bir qətrə sudan yaranıb bu cahana gələnlər,
Dolanıb xeyrü şəri, yaxşı, yaman bilənlər,
Bir ustada qulluq edib, ondan dərsin alanlar,
Təklifsiz bir məclisə getməyin layiq deyil.

Nəcəf deyər: yaxşılıq et, yoldaş, etmə pis deyə,
Dərdin demə, dərman olmaz, hər nadansa, kəs deyə
Bir yerə ki, varid oldun hamı başla istəyə,
O məclisdə acı söhbət qatmağın layiq deyil.

Keçmişdə Qəndahar şəhərində Aslan adda bir şah, var idi. Onun vəziri öz qardaşı Əhməd idi. Günlərin birində Aslan şahın bir oğlu dünyaya gəldi, adını qoydular Müğüm. Ondan bir il sonra Əhməd vəzirin də bir oğlu oldu, adını qoydular Məhəmməd. Uşaqlar səkkiz yaşa çatanda onları molla yanına qoydular. Molla hüvəlfətta-hül-əlimdən başladı dərs deməyə. Bunlar molladan beş il dərs aldılar. Aslan şah dedi:

- Ay Molla, bilirsən nə var? Oxuyan uşaqlarımızın səbəbinə yetim-yesir uşaqları da yığarsan, pulsuz oxuyarlar. Onlardan haq-zad almazsan. Onun əvəzində mən sana çox ən`am verəcəm.

Günlər dolandı, aylar dolandı, vaxt gəlib altıncı ilə keçdi. Molla Müğüm şahnan Məhəmmədə çox fikir verirdi ki, onnar oxusun, kamala yetsin. Altıncı ilin yarısında Aslan şah mollanı evinə çağırdı, münasib adamları da topladı. Camaat yeyib, içib dağılandan sonra mollaya dedi:

- Molla, qal, sana bir sözüm var. Uşaqların ikisini də yoxlayarsan. Hansı yaxşı oxuyur, kamallıdı, mana deyərsən.

Molla dedi:

- Yaxşı.

Molla sabahı məktəbə getdi. Dərsin yarısında uşaqlara rüsxət verdi ki, gedib yarım saat gəzsinlər. Uşaqlar gəzməyə gedəndə molla bir kərpic Müğüm şahın yasdığının altına, bir kağız da Məhəmmədin yasdığının altına qoydu. Uşaqlar qayıtdılar, başladılar dərs oxumağa. Amma Müğüm şah yastığın altında kərpic olduğunu bilmədi. Məhəmməd bir yuxarı baxdı, boylandı. Molla bunlara fikir verirdi. Gördü Müğüm şah öz işindədi. Amma Məhəmməd oxumur. Molla soruşdu:

- Niyə rahat oxumursan?

Məhəmməd dedi:

- Molla əmi, ya yer bir təbəqə yuxarı qalxıbdı, ya da göy bir təbəqə aşağı yenibdi.

Molla dedi:

- Ay oğul, bu nə sözdü danışırsan? Necə yə`ni yer qalxıb, göy yenib?

Məhəmməd dedi:

- Molla əmi, yer bayaqkı kimi deyil, dəyişibdi.

Molla çəkib Məhəmmədin üzündən öpdü, dedi:

- Oğul, doğru deyirsən.

Molla bu sözü yadında saxladı. Bir gün Aslan şah mollanı çağırdı ki:

- Uşaqların hansı kamallıdı?

Molla dedi:

- Sənin oğlun bir şey qanan deyil. Amma Məhəmməd çox kamallıdı. Sən yüsəbbəhidən deyirsən, o yasindən xəbər verir. Mən onun yasdığının altına bir kağız qoydum, bildi.

Söz yayılan şeydi. Bu söz hər tərəfə yayıldı. Hamı bildi. Müğüm şah çox kefsiz oldu. Həmişə qəmgin dolandı. Oydu ki, bir günnəri yenə uşaqlara istirahət verdilər. Cümə günü idi. Uşaqlar Müğüm şahla güllü bağda gəzirdilər, ancaq Müğüm şahın heç halı üstündə döyüldü. Müğüm şah bir sərv ağacının dibində fikirdəydi. Bunu qəm yuxusu tutdu. Bu qəm yuxusunda qaldı. Uşaqlar dağılıb getdilər. Bunun üstünə kim gəldi? - Darda qalanların dadına çatan Xızr peyğəmbər. Xızr peyğəmbər ona dedi:

- Oğul, nə yatıbsan, bir gözünü aç!

Müğüm şah gözünü açdı. Xızr dedi:

- Məni tanıyırsanmı? Mən müşgül işləri düzəldənəm.

Əlində bir piyala Müğüm şahın qabağına tutdu, dedi:

- Oğul, al bu piyalanı iç!

Müğüm şah dedi:

- Ağa, o suyu bizə haram buyurublar.

Xızr dedi:

- Oğul, bu sən deyən sudan deyil. Bu su Leylini Məcnuna, Fərhadı Şirinə, Arzunu Qənbərə, Şahsənəmi Qəribə, Əslini Kərəmə yetirən sudandı.

Müğüm şah suyu aldı. Xızr dedi:

- Bu suyu sana verərəm bir allahın eşqində, yüz iyirmi dörd min peyğəmbərin eşqində. Ondan da Xanbalıq şəhərində Fətəli xanın qızı Gülşan xanımın eşqində. Onu sana buta gətirərəm, səni də ona.

Bu sözdən sonra Müğüm şah camı başına çəkib içdi. Xızr dedi:

- Oğul, sana bu su əsər eləyirmi?

Dedi:

- Eləyir.

Xızr barmağını yuxarı qaldırıb dedi:

- Oğul, nə görürsən?

Müğüm şah dedi:

- Bir böyük şəhər görürəm.

Xızr dedi:

- Oğul, şəhərdə nə görürsən?

Müğüm şah dedi:

- Yeddi mərtəbə bir otaq görürəm, hər tərəfi şüşəbənd.

Xızr dedi:

- İmarətdə nə görürsən?

Müğüm şah dedi:

- İmarətdə küləfirəngidə bir qız görürəm. Bulud kimi saçlarını darayıb üzünə töküb. Elə bil ay buluddan çıxıb.

Xızr dedi:

- O tərəfdəki kimdi?

Müğüm belə baxanda gördü dərviş-zad yoxdu. Müğüm şah özündən gedib yerə yıxıldı. Toran çalıb, şər vaxtı olanda baxdılar ki, Müğüm şah yoxdu. Axşam oldu, əl-ayaq yığışdı. Axşam olanda Aslan şah uşaqları çağırıb dizinin dibində oturdardı. Odu ki, Məhəmməddən soruşdu:

- Qardaşın necə oldu?

Məhəmməd dedi:

- Güllü bağda oynuyurduq, bir də gördüm yoxdu, elə bildim öyə gəlibdi. İndi görürəm öydə də yoxdu.

Durdular, töküldülər güllü bağa ki, görsünlər Müğüm şah necə olub? Sərv ağacının dibində Müğüm şahı tapdılar. Götürüb öyə gətirdilər. Qonum-qonşu, qohum-qardaş yığıldı başına. Mollalar gəldilər, baxdılar, onun dərdini tapmadılar. Dünyagörmüş qarıları yığdılar. Bir iman-quran qarı var idi. Görən kimi dedi:

- Buna ağası buta verib. İki gün yatar, üçüncü günü qalxıb, nə mətləbi olsa sizə deyəcək.

Anası onun başını alıb dizinin üstünə, üç gün gözlədi. Üçüncü günü Müğüm şah gözünü açdı. Baxdı gördü ki, başının altında bir cam, bir quran, bir də bir saz var. Bunları qarı demişdi, başının altına qoymuşdular. Müğüm şah gördü hamı yanına yığılıb. Aslan şah dedi:

- Oğul, sənə nə olub?

Müğüm şah başını aşağı saldı, gözlərinin yaşını tökməyə başladı. Bir kəlmə də danışmadı. Yığılan adamlar ona dedilər:

- Oğul, dilini aç, bir söz söylə, görək sana nə oldu? Niyə ağlayırsan.

Müğüm şah sazı götürdü, zilini zil elədi, bəmini bəm. Sinəsinə basıb, görək nə deyir; oturanlardan nə soruşur?

Həqiqət danışıb məclisə girən,
Əvvəl həqiqəti deyən kim oldu?
Nə qədərdi yernən göyün arası,
Dünya nə üstündə sərəncam oldu?

Nə üçün yarandı lə`linən gövhər?
Nədən xəlq olubdu cisminən cövhər?
Nəyinən hörülüb bərrühi-zövhər?
Kimlər oturuban xoşqədəm oldu?

Tacı-sərin neçə əsmər qulu var?
Yerdən göyə neçə yerdən yolu var?
Cavabı verməyə kimin dili var?
Kimlər cavab verdi, kimlər xəm oldu?

O nədi ki, yetmiş iki başı var?
O nəynən hörüldü, nədən daşı var?
Laşərikin neçə sirdaşı var?
Bilməyən ustaya Müğüm şərm oldu.

Atasıynan anası baxdılar ki, Müğüm şahınkı vergidi. Adamlar onu dəli hesab edib, dağılıb hərə öz öyünə getdi. Amma əmisi oğlu Məhəmməd dedi:

- Qardaş, sən hara getsən, mən də gedəcəm.

Müğüm şah dedi:

- Yox, sən getmə, mənim başıma çox bəlalar gələcək. Sənin başın niyə bəla çəksin?

Məhəmməd əl çəkmədi, dedi:

- Olmaz, mən də gedəcəyəm. Sənin başın nə bəla çəkərsə qoy mənim başım da çəksin.

Üstünüzə xeyirli sabahlar açılsın. Sabah açıldı. Məhəmmədnən Müğüm şah iki at çəkib mindilər. Hər kisi ata suvar olanda anası qabağını kəsib, görək nə dedi:

Əzzim oğul, gözüm oğul,
Oğul, gəl getmə, qoymaram!
Sana qurban özüm, oğul,
Oğul, gəl getmə, qoymaram!

Aldı Müğüm şah:

Əzzim ana, gözüm ana,
Halal eylə, hümbət eylə!
Sana qurban özüm, ana!
Halal eylə, hümbət eylə!

Aldı anası:

Oğul, olsa səyahətin,
Haqqa bağla e`tiqadın,
Məndən kəsmə məhəbbətin,
Oğul, gəl getmə, qoymaram!

Aldı Müğüm şah:

Neçə sözlərin dildədi,
Seyrağıb sağı-soldadı,
Yarımın gözü yoldadı,
Halal eylə, hümbət eylə!

Aldı anası:

Sən çəkməynən bu tufanı,
Viran qoyma xanimanı,
Sana qurban ana Banı
Oğul, gəl getmə, qoymaram!

Aldı Müğüm şah:

Mən Müğüməm, mindim atı,
Ağam veribdi baratı,
Döşündən əmdiyim südü,
Halal eylə, hümbət eylə!

Halal-hümbət eləyib düşdülər yola. Atası divanxanadan gələndə ona xəbər verdilər ki, Müğüm şahla Məhəmməd atlanıb getdi. Atası arvadını danladı, arvad ağladı. Aslan şah dedi:

- Məndən ki, icazəsiz gedib, bu gündən sonra mən onu axtaran deyiləm.

Bu söz anasına çox tə`sir eləməkdə olsun, Müğüm şahla Məhəmməd az gedib, çox gedib, günə bir mənzil, teyyi-mənazil getməkdə olsunlar, sizə xəbəri Gülşaddan deyim. Necə ki, Gülşadı Müğüm şaha buta vermişdilər, eləcə də qıza Müğüm şahı buta vermişdilər. Qız yol gözləyirdi. Deyirdi ki, Müğüm şahı görsəydim, ölsəydim də ahı-zarım olmazdı.

Felatda Məhəmməd bəy adlı on səkkiz, on doqquz yaşlı bir oğlan var idi. Başında da dəliləri, çox vuran-tutan bir oğlan idi. Gülşad xanıma bunun da gözü düşmüşdü. Məhəmməd bəy qızın atasına deyirdi:

- Versən allah əmriynən, verməsən zornan qızın Gülşadı alacağam.

Bunun qorxusundan qızı ona verməyə razı olmuşdular. Amma qız razı deyildi. Yanında bir zəhər şüşəsi saxlamışdı ki, əgər onu Məhəmməd bəyə versələr, özünü öldürsün. Bəli, vaxt gəldi, qızın toyun Məhəmməd bəyə eləməyə başladılar. Qızın əlacı kəsilib dedi:

- Qırx gün toy eləyin!

Fikri bu idi ki, bəlkə qırx günə Müğüm şah gəlib çıxa. Bir gün qız qızlarnan səyahətə çıxdı. Gördü yolun qırağına bir karvan tökülüb. Qız dedi:

- Qızlar, siz burada durun, gedim görüm o karvan hara gedəcək?

Qız karvanın yanına getdi. Tacirin adı Qoca Sənhan idi. Sənhan qızı yanına çağırıb dedi:

- Qızım, mətləbin nədi:

Aldı qız, görək ona nə dedi:

Başına döndüyüm, ay Xoca Sənhan,
Müğüm şaha deynən dərdi-dilimi.
Atamdan, anamdan mən gəldim pünhan,
Müğüm şaha deynən dərdi-dilimi.

Yatmışdım, yuxumda badə verdilər,
Bir dərdimi min ziyada verdilər,
Zor əliynən məni yada verdilər,
Müğüm şaha deynən dərdi-dilimi.

Mən Gülşadam, dərdi-dilim bil mənim,
Ağlayıram, çeşmim yaşın sil mənim,
Qiyamətdə ətək sənin, əl mənim,

Müğüm şaha deynən dərdi-dilimi.

Xoca Sənhan karvanı yüklədib, yola düşdü. Gedib Aslan şahın torpağına çıxdılar. Müğüm şahla Məhəmməd gəlib bunların üstünə çıxdı. Tacir baxdı ki, iki gözəl oğlandı. Soruşdu:

- Oğul, hardan gəlib, hara gedənsiniz?

Müğüm şah aldı, görək nə dedi:

Başına döndüyüm, gül üzlü Xoca,
Xocam, bu yol Xanbalığa gedirmi?
Nə gündüzüm gündüz, nə gecəm gecə,
Xocam, bu yol Xanbalığa gedirmi?

Aldı Xoca Sənhan cavabında dedi:

Başına döndüyüm, gül üzlü oğul,
Oğul, bu yol Xanbalığın yoludu.
Sana yedirərəm qəndnən noğul,
Oğul, bu yol Xanbalığın yoludu.

Aldı Müğüm şah:

Hərdən danışırsan, hərdən gülürsən,
Yaylıq alıb, çeşmim yaşın silirsən,
Yük bağlayıb hansı yerdən gəlirsən?
Xocam, bu yol Xanbalığa gedirmi?

Aldı Sənhan:

Hərdən danışıram, hərdən gülürəm,
Yaylıq alıb çeşmin yaşın silirəm,
Yük bağlayıb Xanbalığdan gəlirəm.
Oğul, bu yol Xanbalığın yoludu.

Aldı Müğüm şah:

Mən Müğüməm, keçdim küllü varımdan,
Namusumdan, qeyrətimdən, arımdan,
Bir xəbər ver mana Gülşad yarımdan,
Xocam, bu yol Xanbalığa gedirmi?

Aldı Sənhan:

Xoca Sənhan bağça-bar deyin əsir,
Heyvalar titrəyir, nar deyin əsir,

Gülşad da Müğümə yar deyin əsir,
Oğul, bu yol Xanbalığın yoludu.

Uşaqlar Xocaynan altəmən eləyib ayrıldılar. O, vaxt yetişdilər Xanbalığa ki, gördülər bir qarı təzək yığır. Müğüm şah dedi:

- Nənə, bu gecə bizi qonaq saxlarsanmı?

Qarı dedi:

- Allaha da qurban olum, qonağına da. Ancaq yeməyə bir şeyim yoxdu.

Müğüm şah qarının əlinə bir çəngə qızıl basdı, dedi:

- Nənə, götür, hər nə lazımdı al, gətir!

Qarı bunları öyünə apardı. Bazara çıxdı, bunnara yemək-içmək hər nə lazımdı aldı. Məhəmməd dedi:

- Qardaş, mən hər nə desəm sən dinmə.

Müğüm şah dedi:

- Baş üstə!

Məhəmməd qarının qılığına girdi, dedi:

- Qarı nənə, Fətəli xanın qızı Gülşad xanımı tanıyırsanmı?

Qarı dedi:

- Tanıyıram, bacım qızıdı, özü də toyunun şirin yeridi.

Məhəmməd dedi:

- Nə təhər eləyək onu biznən görüşdürəsən?

Qarı dedi:

- Mənim qızım onun yanında olur. Nə vaxt istəsən görüşdürə bilərəm.

Qarı sabahnan Müğüm şahın üzüyünü də götürdü, gedib qızla görüşdü. Əhvalatı ona danışdı. Qız dedi:

- Aman nənə, onu mənlə görüşdür!

Qarı geri qayıtdı, əhvalatı Müğüm şaha söylədi. Məhəmməd dedi:

- Mən gedib qıznan görüşərəm. Sən getsən özünü bildirəcəksən.

Qarı Məhəmmədi qız paltarına geyindirdi, yanına salıb toy məclisinə apardı. Məhəmməd qızlara qarışdı. Fürsət tapıb, özünü Gülşada tanış verdi. Gecənin bir zamanında Gülşad xanım qızları dağıtdı ki:

- Siz gedin, mənim əziz qonağın var, qoyun rahat eləyim.

Hamı dağılıb getdi. Qaldılar qız, qarı, bir də Məhəmməd. Qız elə bilirdi bu, Müğüm şahdı. İki yer saldı. Birini özü ilə Məhəmmədə, birini də qarıya. Məhəmməd soyunub yerinə girdi. Qarı da yatdı. Qız soyunub yerinə girəndə gördü ki, oğlan araya bir qılınc qoyub, götürdü, görək qız nə dedi:

Başına dönüyüm ay qarı nənə,
Bu nədi, araya gəldi pıçaqlar?!
Şirin növrağımda, yatdığım yerdə
Qara bağrım dələr oldu pıçaqlar?!

Bilmirəm sizlərdə bu nə adətdi,
Evdəki qonağa hörmət-izzətdi;
Bu yatan deyəsən qul Məhəmməddi,

Onu gətir, bunu apar bu çağlar.

Mənim bu dərdimi bilən kim oldu?
Gül kimi saralıb solan kim oldu?
Gülşadın cavabın alan kim oldu,
Sən deyirdin Müğüm gəldi bu çağlar.

Məhəmməd əhvalatı qıza söylədi. Qız əhvalatı biləndən sonra şad oldu. Gecə gəlib keçdi. Səhər tezdən qarı durub, Məhəmmədi götürüb apardı. Özü də qıza tapşırdı ki, mən gəlincə başını heç kəsə bəzətməzsən. Qarı gedəndən sonra kimi gətirdilərsə qız başını bəzəməyə razı olmadı, heç kəsi yaxın qoymadı. Şəhərdə adam qalmadı, hamısı gəldi. Qız dedi:

- Gərək flan qarı gəlsin.

Gedib Gülsəfa qarını gətirdilər. Qarı qızın başını bəzədi, öz ağırlığında ona qızıl verdilər.

Qarı dedi:

- Gərək gəlini qəbristanlıqdan keçirəsiniz. Bacımın üstündə bir az ağlayım, xeyir-dua verim, gəlinin qədəmi mübarək olsun.

O biri tərəfdən Müğüm şaha, Məhəmmədə xəbər verdi ki:

- Qəbristanlığa gəlin. Orada gizlənim, gəlini götürüb gedin.

Məhəmməd qız paltarında gedib qəbristanlıqda günbəzdə gizləndi. Bir də baxdı ki, budu, gəlini gətirirlər. Qarı başladı ağlamağa, dedilər:

- Niyə ağlayırsan?

Qarı dedi:

- Bacım vəsiyyət eləyib ki, qızım ərə gedəndə mənim qəbrimin üstünə gəlsin.

Kəcavəni qəbrin üstünə sürdülər. Qızı kəcavədən endirdilər. Qarı qızı günbəzə apardı. Qızın paltarını tez soyundurub Məhəmmədə geydirdi, Məhəmməd geydiyi paltarı da qıza geydirdi. Məhəmmədi aparıb kəcavəyə qoyub dedi:

- Gedin!

Bunlar getməkdə olsun, o biri tərəfdən qarı Gülşadı günbəzdən qaytarıb, Müğüm şahın yanına gətirdi. Qız gələndə Müğüm şah götürdü, görək və dedi:

Ala gözlü mehribanım,
Səfa gəldin, səfa gəldin!
Sana qurban şirin canım,
Səfa gəldin, səfa gəldin!

Aldı qız cavabında:

Sana deyim, cavan yarım,
Səni saldım yada, gəldim!
Sana qurban küllü varım,
Səni saldım yada, gəldim!

Aldı Müğüm şah:

Dərin dəryanı boyladın,
Gəldin burda nə söylədin?
Qul Məhəmmədi neylədin?
Mana verdin şəfa, gəldin!

Aldı qız:

Mana vermə əziyyəti,
Haqqın bu imiş mərhəməti,
Dediyin qul Məhəmmədi
Verdim sənə fəda, gəldim!

Aldı Müğüm şah:

Müğümə görükmə bu gündən,
Sinəmə çəkdin düyündən,
İt get gözümün öyündən,
Mana vermə cəfa, gəldin!

Aldı qız:

Xudam eylər dərdə dərman,
Mən söz deyim, sən sözüm qan;
Sana qurban olsun Gülşan,
Sən sürgünən səfa, gəldim!

Bunlar burada qalmaqda olsun, kəcavəni apardılar Məhəmməd bəyin öyünə. Qız paltarında olan Məhəmmədi gərdəyin dalına qoydular. Məhəmməd dedi:

- Qırx gün oğlan mənim yanıma gəlməməlidi, anamın qırx gün yasını saxlayacağam.

Məhəmməd bəyə dedilər. Məhəmməd bəy razı oldu, amma bacısı Səlbi xanıma dedi:

- Gəlin ilə həmişə bir yerdə olarsan. Qırx gün ondan ayrı durmazsan.

Səlbi xanım başladı gəlinin yanında qalmağa, gəlin də ki, Məhəmməd.

Bir gün, beş gün, Məhəmmədin Səlbi xanımdan xoşu gəldi. Bir beş gün də keçdi, Məhəmməd bir ürəkdən min ürəyə vuruldu Səlbi xanıma. Bir beş gün də belə keçdi. Axırda Məhəmməd dözə bilməyib, əhvalatı açıb Səlbi xanıma dedi. Səlbi xanım baxdı ki, gəlin bir gözəl oğlan imiş.

Bir gün anası baxıb gördü ki, Səlbinin üz-gözünə ləkə düşüb. Dedi:

- Ay qız, sənin günün qara olsun, arvad kimi üzünə ləkə düşüb, bu nə əhvalatdı?

Qız dedi:

- Ay ana, mən gəlinin yanından hara gedirəm ki, üzümə ləkə düşsün?

Səlbi anasının əlindən bir təhər qurtararaq özünü saldı Məhəmmədin yanına. Baxdı ki, Məhəmməd yatıb. Qız götürdü, görək Məhəmməd yatdığı yerdə ona nə dedi.

Xab içində yatan oğlan,
Dur, yatmağın çağı deyil.
Dərdü qəmə batan oğlan,
Dur, yatmağın çağı deyil.

Xanbalıqdan gələn kişi,
Allah kəssin belə işi,
Özü erkək, donu dişi,
Dur, yatmağın çağı deyil.

Ay uca dağların qarı,
Təzə bağçaların barı,
Qardaşımın erkək yarı,
Dur, yatmağın çağı deyil.

Məhəmməd ona fikir verirdi. Qız aldı gerisini:

Xanbalıqdan gələr çapar,
Sınıq könülləri yapar,
Qardaşım birin də tapar,
Dur, yatmağın çağı deyil.

A beymürvət çıxdı canım,
Müjganların tökür qanım,
Sana qurban Səlbi xanım,
Dur, yatmağın çağı deyil.

Məhəmməd ayılıb qalxdı. Səlbi xanım əhvalatı ona söylədi. Sonra gedib, toyladan iki at çəkdi, hər ikisi suvar olub, yola düşdülər. Bir qədər gedəndən sonra qız fikirləşdi: «Ey dili-qafil, mən hara gedirəm? Bəlkə bu bir avara adamdı». Qız atının başını çəkib, başladı ağlamağa. Məhəmməd aldı, görək Səlbi xanıma nə dedi:

Başına döndüyüm, qurban olduğum,
Ala gözlü Səlbi xanım, ağlama!
Alışıb oduna büryan olduğum,
Ala gözlü Səlbi xanım, ağlama!

Nə baxırsan yenə maral baxışlı,
Əli əlvan, dizi bəzək naxışlı,
Qızıl tutmacalı, xurmayı saçlı,
Ala gözlü Səlbi xanım, ağlama!

Uca dağlar Məhəmmədə daldadı,
Seyrağıb yığılıb sağı-soldadı,

Müğüm şahın indi gözü yoldadı,
Ona qurban şirin canım, ağlama!

Söz qurtardı. Qəlbi xanım gördü, yox, səhv eləyib, yola düşdülər. Xanbalıq şəhərinin yaxınlığında Fətəli xanın çobanı gördü ki, bir oğlan gedir, yanında da bir gözəl nazənin. Çoban bunların qabağına çıxıb, yolu kəsdi, dedi:

- Hardan gəlirsiniz, haraya gedirsiniz?

Dedilər:

- Xanbalığa gedirik.

Çoban istədi əlini Səlbi xanımın telinə çəksin. Məhəmməd gördü çoban zırının biridi, heç yanmır. Götürdü, görək çobana nə dedi:

Başına döndüyüm, elin çobanı,
Çoban, incitməynən məni, mən gedim.
Heç çəkilmir bu könlümün dumanı,
Çoban, incitməynən məni, mən gedim.

Biz də gəldik Xanbalığın elinə,
Əl vurmaynan sonam Səlbi telinə,
Peyğəmbər eşqinə, allah yoluna,
Çoban, incitməynən məni, mən gedim.

Bir dərd bilən yoxdu dərdim ağlayam,
Qürbət eldə düyünlüyəm, dağlıyam,
Məhəmmədəm, Əhməd vəzir oğluyam,
Çoban, incitməynən məni, mən gedim.

Çoban dedi:

- Olmaya sən qız yerinə köçürülən oğlansan?

Məhəmməd dedi:

- Bəli.

Çoban dedi:

- Tez rədd ol başımdan, Fətəli xan bilib nəslimi kəsər.

Gecənin yarısında getdilər qarının darvazasının dalında dayandılar. Nə qədər çağırdılar, bunlara cavab verən olmadı. Götürdü, görək Məhəmməd darvazanın dalından nə dedi:

Ay həzarat, gəlin sizə söyləyim,
Yar ucundan atılmışam nara mən;
Deyirlər hər dərdə dərman bulunmaz,
Eləmişəm bu dərdimə çara mən.

Yüklənibdi qəflə, qatır, ulaxlar,
Suyu sərin, daşı mərcan bulaxlar,
Ha çağırıram, heç eşitmir qulaxlar,

Axır çağda ürcah oldum kara mən.

Ay ağalar, sinəm üstü yaradı,
Kor taleyim mənim nə sitaradı?
Deyirlər Məmmədin baxtı qaradı,
Xan Səlbiyi keçirmişəm tora mən.

Qarı bunların səsini eşitdi, tez darvazayı açdı, Məhəmmədin üz-gözündən öpdü. Bunları içəri apardı. Müğüm şahı da oyatdı. Görüşdülər, öpüşdülər, şad oldular. Məhəmməd baxdı ki, Müğüm şah ondan çox inciyib, onu dindirmək istəmir. Aldı təcnis havasında görək nə dedi:

Beybafa dünyadan, qohum-qardaşdan,
İnciyən varmı heç gör mənim kimi.
Yaz bu sözlərimi dəftərə başdan,
Əcəl şərbətini iç mənim kimi.

Bu vəsiyyətimi yadda saxla sən,
E`tiqadın bir allaha bağla sən,
Tərəqqidə tənəzzülə ağla sən,
Axıt gözlərindən yaş mənim kimi.

Qəza kəməndinə salanda məni,
Bədbəxtlik üz verib alanda məni,
Qüdrət dəftərindən siləndə məni,
Məhəmmədə ver sən baş mənim kimi.

Söz tamam oldu. Müğüm Məhəmmədnən barışdı. Qarı dedi:

- Durun, buradan gedin. Məhəmməd bəy gəlib mənim evimi yıxar.

Bunlar getməyə bina qoysunlar, sizə xəbər verim Aslan şahın arvadı Banı xanımdan.

Banı xanım aləmi-vaqyada gördü ki, oğlu bir dəryaya düşüb, hayana çabalayır, bir yana çıxa bilmir. Yerindən qalxdı, ağlaya-ağlaya görək nə dedi:

Şah, taci-vaxtına nə qul olubsan?
Söylə görüm, tacü taxtım necoldu?
Bilmirəm ki, nə xəyala dalıbsan,
Söylə görüm, tacü taxtım necoldu?

Bir səda alıban xəbər bilmədin,
Bənna olub sınıq könlüm hörmədin.
Bir bağ saldın, qonma gülün dərmədin,
Can içində şirin canım necoldu?

Yaşılı tökübən qara bağlaram,

Sinəm üstün çarlı-çarpaz dağlaram,
Mən Banıyam, gecə-gündüz ağlaram,
Müğüm kimi nocavanım necoldu?

Aslan şah hökm elədi. Qoşun Xanbalıq şəhərinə tərəf yol başladı. Xanbalıqnan Qəndəharın arasında bir qalaça var idi. Bunlar qalaçaya, Məhəmməd bəyin qoşunu da qalaçaya yetirməkdə olsun. Müğümnən Məhəmməd də özlərini qalaçaya verdilər. O qoşun o tərəfdən, bu qoşun bu tərəfdən qalaçanı araya aldılar. Aslan şahın qoşunu qalaçaya girib, Məhəmmədnən Müğüm şahı gördülər. Aslan şah dedi:

- Niyə bizə xəbər vermirdiniz?

Aldı Müğüm şah cavabında:

Başına döndüyüm ədalət şahım,
Nə üçün kəsilib yollarım mənim?
Əzəlindən bülbül kimi ötürdüm,
Lal olub danışmır dillərim mənim.

Gəl yetiş dadıma, ay şahi-kübar,
Sana qurban olsun gözləri xumar,
Oxunmamış, əldə ərzi-halım var,
Oxusan bilərsən hallarım mənim.

Dərd bilən olmadı dərdim ağlıyam,
Zülm ucundan düyünlüyəm, dağlıyam,
Mən Müğüməm, Aslan şahın oğluyam.
Qəndəhar təki var ellərim mənim.

İşdən hali oldular. Bildilər ki, Məhəmməd bəyin qoşunu onları tutmağa gəlib. Aslan şahın qoşunu Məhəmməd bəyin qoşununu dağıtdı, Məhəmməd bəyi də diri tutdu. Məhəmməd bəy əhvalatı onlara söylədi. Aslan şah Məhəmməd bəyin günahından keçdi, öz qızını da ona verdi. Təzədən şadyanalıq keçirdilər, hər üçü qırx gün, qırx gecə toy elədilər, mən də gəlib çıxdım, toyun duvaqqapmasını oxudum

Qədəm basıb qulluğuna,
Gəlmişik sizə, qaraqaş!
Vətənsiz qərib sayılır,
Qulluq et bizə, qaraqaş!
Bəzənib al yaşıldan
Geyibsən təzə, qaraqaş!
Əl saxla, ürbəndini
Çəkməynən üzə, qaraqaş!
Aşıq sana tərif deyir,
Fikir ver sözə, qaraqaş!

Behiştin bir qəsridi,

Otağın sana yaraşır.
Hər yanda on dörd hörük,
Zülfün gərdənə yaraşır.
Küsmüsən, gəl barışaq,
Qolların boynumdan aşır,
Camalını görənlərin
Huş gedir, xəyalı çaşır.
Heç kim sana tay tapammaz,
Yüz il də gəzə, qaraqaş!

Açılıb yaxan bəndi,
Dağların qarı səndədi.
Xəstələrə şəfa verən,
Behiştin narı səndədi.
Yoxsullar həsrət çəkir.
Dünyanın varı səndədi.
Zəyəmli Aşıq Orucun,
Kull ixtiyarı səndədi.
Qəvvas olan dəryalarda
İstəyir üzə, qaraqaş!

****

Gəcil

http://Gajil.20m.com

Gecil